

UNIVERSITI MALAYA
PERAKUAN KEASLIAN PENULISAN

Nama: **MOHAMAD KHAIRUDIN BIN BAJURI** (No. K.P: **860126-38-6069**)

No. Pendaftaran/Matrik: **HGA090010**

Nama Ijazah: **SARJANA FALSAFAH**

Tajuk Kertas Projek/Laporan Penyelidikan/Disertasi/Tesis (“Hasil Kerja ini”):

PENGAMALAN PEMBERIAN GANJARAN DAN HUKUMAN DALAM PENGHAFAZAN AL-QURAN DARIPADA PERSPEKTIF SAINS KELAKUAN DAN TRADISI ISLAM

Bidang Penyelidikan: **SAINS KELAKUAN DAN PENDIDIKAN**

Saya dengan sesungguhnya dan sebenarnya mengaku bahawa:

- (1) Saya adalah satu-satunya pengarang/penulis Hasil Kerja ini;
- (2) Hasil Kerja ini adalah asli;
- (3) Apa-apa penggunaan mana-mana hasil kerja yang mengandungi hakcipta telah dilakukan secara urusan yang wajar dan bagi maksud yang dibenarkan dan apa-apa petikan, ekstrak, rujukan atau pengeluaran semula daripada atau kepada mana-mana hasil kerja yang mengandungi hakcipta telah dinyatakan dengan se jelasnya dan secukupnya dan satu pengiktirafan tajuk hasil kerja tersebut dan pengarang/penulisnya telah dilakukan di dalam Hasil Kerja ini;
- (4) Saya tidak mempunyai apa-apa pengetahuan sebenar atau patut semunasabahnya tahu bahawa penghasilan Hasil Kerja ini melanggar suatu hakcipta hasil kerja yang lain;
- (5) Saya dengan ini menyerahkan kesemua dan tiap-tiap hak yang terkandung di dalam hakcipta Hasil Kerja ini kepada Universiti Malaya (“UM”) yang seterusnya mula dari sekarang adalah tuan punya kepada hakcipta di dalam Hasil Kerja ini dan apa-apa pengeluaran semula atau penggunaan dalam apa jua bentuk atau dengan apa juga cara sekalipun adalah dilarang tanpa terlebih dahulu mendapat kebenaran bertulis dari UM;
- (6) Saya sedar sepenuhnya sekiranya dalam masa penghasilan Hasil Kerja ini saya telah melanggar suatu hakcipta hasil kerja yang lain sama ada dengan niat atau sebaliknya, saya boleh dikenakan tindakan undang-undang atau apa-apa tindakan lain sebagaimana yang diputuskan oleh UM.

Tandatangan Calon

Tarikh:

Diperbuat dan sesungguhnya diakui di hadapan,

Tandatangan Saksi

Tarikh:

Nama:

Jawatan:

ABSTRAK

Neurosains merupakan satu bidang sains konvensional yang memfokus kepada sistem saraf melalui pelbagai pendekatan. Aktiviti neuron (sel utama sistem saraf) melibatkan sistem saraf pusat (otak dan korda spina) dan sistem saraf periferi (saraf kranium dan saraf spinal) dipertanggungjawabkan menjana tingkah laku manusia, termasuklah aktiviti mental yang kompleks (contoh: belajar, penghafazan, pembentukan memori, berfikir dan membuat perancangan). Penemuan kajian melalui pelbagai pendekatan mendapati fungsi otak yang dipertanggungjawabkan kepada neuron merentasi isu berbeza dari perspektif Islam; dibincangkan di bawah pelbagai topik, hinggalah melibatkan hukum-hukum serta tanggungjawab sebagai seorang Muslim. Kekangan pengasingan pengkhususan bidang pengajian mengakibatkan kekeliruan dan/atau konflik dalam dua kumpulan: individu yang masing-masing berlatarbelakangkan pendidikan bidang pengajian Islam dan sains konvensional. Pemahaman yang tidak menyeluruh dan penggunaan istilah dengan pemahaman berbeza boleh mengakibatkan pertembungan pandangan dan salah faham antara dua golongan ini.

Kajian ini memfokus kepada pemberian peneguhan (ganjaran dan hukuman) serta kaitannya dengan proses pembelajaran, iaitu proses perolehan sesuatu maklumat, tingkah-laku dan/atau kebolehan baru melalui sistem saraf yang berfungsi. Skopnya adalah kepada amalan pemberian ganjaran dan hukuman dalam meneguhkan proses pembelajaran formal berkonsepkan *ulul al-bab*, khusus kepada aktiviti hafazan al-Quran di sebuah sekolah menengah agama yang terpilih di Terengganu.

Kajian melibatkan dua fasa. Fasa pertama menggunakan pendekatan analisis kandungan bagi membandingkan penggunaan ganjaran dan hukuman dari perspektif sains konvensional (sains kelakuan) dan Islam. Maklumat dari perspektif sains konvensional, khususnya berkaitan sains tingkah-laku dan psikologi pendidikan

diperoleh daripada pelbagai sumber penyelidikan sedia ada. Maklumat dari perspektif Islam pula adalah daripada sumber tradisi Islam, seperti al-Quran, Hadis dan penulisan sarjana-sarjana Islam. Didapati tiga pendekatan peneguhan yang sama digunakan dalam meningkatkan tingkah laku terpilih: (a) peneguhan positif, (b) peneguhan negatif, dan (c) hukuman. Perbandingan di antara kedua-dua perspektif menunjukkan persamaan pandangan bahawa pemberian ganjaran dan hukuman bertindak mengukuhkan kelakuan terpilih melalui rangsangan terhadap emosi dan naluri seseorang. Penekanan terhadap penerapan aspek spiritual dan psikologi yang dianjurkan Islam dalam pengukuhan tingkah laku, tanpa dikesampingkan tidak ditemui dalam perspektif sains konvensional.

Fasa kedua melibatkan kajian lapangan menggunakan metode kajian secara kualitatif di sebuah sekolah agama di Terengganu. Selain dari pengutipan data berdasarkan dokumen rasmi sekolah kajian, temu bual berstruktur melibatkan seorang daripada penggubal buku panduan, enam orang guru, dan sepuluh orang murid peringkat menengah rendah telah dilaksanakan. Tiga bentuk amalan pemberian peneguhan didapati diamalkan di sekolah kajian, iaitu: (a) ganjaran positif, (b) ganjaran negatif, dan (c) hukuman. Amalan ini selaras seperti mana ditetapkan di dalam dokumen panduan sekolah, dan dapatan analisis kandungan. Berdasarkan analisis temu bual, hampir keseluruhan sampel, terutamanya pihak guru, bersetuju bahawa pemberian peneguhan ketiga-tiga jenis memberikan pengaruh yang baik ke atas peningkatan hafazan. Di samping itu, amalan ini dapat membantu meningkatkan motivasi murid dalam hafazan al-Quran. Pengenalpastian amalan baik dan pendekatan berkesan berasaskan konsep ganjaran dan hukuman dalam pembelajaran boleh dikongsi sama sebagai cadangan penambahbaikan pelaksanaan sistem pendidikan di Malaysia.

Kata Kunci – Neurosains; Perspektif Islam; Pembelajaran; Peneguhan; Ganjaran Positif; Ganjaran Negatif; Hukuman

ABSTRACT

Neuroscience is a field of the conventional sciences, which focuses on the nervous system through various approaches. Activities of neurons (main cells of nervous systems) involving the CNS (brain and spinal cord) and the peripheral nervous system (cranial and spinal nerves), are responsible in generating human behaviour, inclusive of complex mental activities (e.g. learning, memorization, memory development, thinking and planning). Findings of studies utilizing different approaches revealed that brain functions entrusted to the neurons traverse across diverse issues from the Islamic perspective; being discussed under various topics, even involving jurisprudence and a Muslim's religious responsibilities. Knowledge specialization compartmentalization lead to confusion and/or conflicts within individuals with Islamic studies background and those are educated in the conventional science stream, respectively. Non-comprehensive understanding and usage of terminologies with different understanding could lead to a clash of views and misunderstanding by these two groups.

This study focused on the reinforcements (rewards and punishments) administration and its association to the learning process, which is the acquisition process of information, behaviour and/or new abilities through a functioning CNS. Its scope was on the rewards and punishments administration practice in strengthening formal learning process based on the *ulul al-bab* concept, focusing on the activities of Quran memorization at a selected religious secondary school in Terengganu.

The first phase of the study employed content analysis approach to compare the use of rewards and punishments from the conventional science (behavioural science) and Islamic perspectives. Information from the former, especially related to behavioural science and educational psychology, were gathered from various existing established

research sources. Information from the latter were from sources of Islamic tradition, e.g. al-Quran, *Hadith* and the writings of Islamic scholars. Findings revealed three similar reinforcement approaches were used to increase selected behaviour: (a) positive reinforcement, (b) negative reinforcement, and (c) punishment. Comparison between both perspectives showed similar understandings; rewards and punishments administration act to strengthen selected behaviours through stimulation of emotion and instinct of a person. The emphasis on the implementation of the spiritual and psychological aspects encouraged by Islam in strengthening behaviour, without putting it a side, is insignificant in the conventional science perspective.

The second phase involved fieldwork, employing the qualitative methodology, in a religious school in Terengganu. Besides data collection based on school official documents, structured interviews involving one of the handbook developer, six teachers, and ten lower secondary level students were conducted. Three forms of reinforcement administration were practised in the school: (a) positive reward, (b) negative reward, and (c) punishment. These practices are in accordance to what have been stated in the school guide documents and the content analysis findings. Based on the analysis of the interviews almost all the samples, especially the teachers, agreed that the provision of all three types of the reinforcement had good influences in improving memorization. Besides, the practise helped enhanced students' motivation in memorizing the Quran. Identification of good practices and effective approaches based on the concept of reward and punishment in learning is being proposed in improving the Malaysian education system implimentation.

Key Words – Neuroscience; Perspective of Islam; Learning; Use of Reinforcement; Positive Reward; Negative Reward; Punishment

PENGHARGAAN

Alhamdulillah! Selawat dan salam ke atas Junjungan Besar Nabi Muhammad SAW dan segunung kesyukuran dipanjatkan kepada Allah SWT kerana dengan petunjuk dan inayah-Nya, disertasi ini dapat diselesaikan dengan jaya. Al-Fatihah kepada al-marhum ayahanda tercinta, didoakan agar pahala perkongsian ilmu ini dipanjangkan kepadanya. Ucapan terima kasih yang tidak terhingga kepada keluarga tercinta khususnya kepada ibu tersayang; Naemah Misfar, kakak-kakak dan adik-adik yang telah memberikan inspirasi dalam menghasilkan latihan ilmiah ini. Juga terima kasih buat isteri, Bibi Shaswani Zulbadri dan keluarga atas bantuan dan dorongan selama ini.

Sekalung penghargaan diucapkan kepada para pendidik kerana telah memberikan peluang, tunjuk ajar dan bantuan sepanjang penulis menghadapi masalah dalam penyelidikan. Khususnya kepada Prof. Madya Dr. Rohaida Mohd. Saat dan Prof. Madya Dr. Durriyyah Sharifah Hasan Adli yang selama ini telah mencurahkan segala ilmu bermanfaat dan banyak memberikan input dari aspek sains kelakuan dan pendidikan, serta banyak bersabar dengan kerenah penulis. Tidak dilupakan juga penyelidik bersama bagi geran Universiti Malaya (UMRG), Prof. Dato' Dr. Mohd. Yakub@Zulkifli Mohd. Yusoff dan Prof. Madya Datin Dr. Noor Naemah Abd. Rahman yang telah banyak menyumbang input-input berguna dalam penyeliaan aspek agama dalam penyelidikan ini.

Kepada sahabat-sahabat perjuangan dalam kumpulan Neuroscience Research Group (NeuroRG), semoga anda berjaya dalam apa jua aktiviti yang diceburi. Kalian adalah pelengkap kepada penghasilan penulisan disertasi ini. Semoga pertalian ukhuwah yang dibina berkekalan sepanjang hayat. Harapan penulis, agar sumbangan dan perkongsian ilmiah ini dapat dimanfaatkan dan dijadikan sebagai rujukan untuk masyarakat pada masa kini dan akan datang. In shaa Allah.

Salaam hormat.

MOHAMAD KHAIRUDIN BAJURI

Institut Pengajian Siswazah (IPS), Universiti Malaya

Tarikh: 04 September 2015

JADUAL KANDUNGAN

ISI KANDUNGAN	HALAMAN
Abstrak	iii
<i>Abstract</i>	v
Penghargaan	vii
Jadual Kandungan	viii
Senarai Penerbitan dan Penglibatan Seminar	xi
Senarai Gambar Rajah	xii
Senarai Jadual	xiii
Senarai Ayat Al-Quran	xiv
Senarai Hadis	xv
Senarai Simbol dan Singkatan	xvi
Senarai Lampiran	xvi
BAB 1: PENGENALAN	
1.1 Perspektif Falsafah dalam Pendidikan	1
1.2 Pengintegrasian Perspektif Agama dan Sains (Latar Belakang Kajian)	9
1.3 Pernyataan Masalah	12
1.4 Objektif Kajian	13
1.5 Soalan Kajian	14
1.6 Signifikan Kajian	15
1.7 Limitasi Kajian	16
BAB 2: KAJIAN LITERATUR	17

BAB 3: METODOLOGI KAJIAN

3.1	Pengenalan	23
3.2	Reka Bentuk dan Fasa Kajian	24
3.3	Kajian Kandungan Dokumen (Kajian Tekstual)	27
	3.3.1 Prosedur Pengumpulan Data Kajian Kandungan Dokumen	27
3.4	Penyelidikan Kajian Kes	31
	3.4.1 Prosedur Kajian Kes	32
	3.4.2 Kajian Awalan	32
	3.4.3 Kajian Sebenar	33
	3.4.3.1 Temu bual	34
	3.4.3.2 Dokumen Buku Panduan	36
	3.4.4 Pemilihan Tapak dan Sampel Kajian	38
	3.4.4.1 Tapak Kajian	38
	3.4.4.2 Sampel Kajian	39

BAB 4: DAPATAN KAJIAN TEKSTUAL (ANALISIS KANDUNGAN DOKUMEN)

4.1	Pendekatan Aspek Tingkah Laku dalam Pendidikan	41
4.2	Perspektif Sains Kelakuan	43
	4.2.1 Aktiviti Otak dan Pembentukan Tingkah Laku: Hubungkaitnya dalam Proses Pembelajaran	44
	4.2.2 Aspek Biologi yang Terlibat dalam Proses Pembelajaran	48
	4.2.2.1 Struktur Otak dan Fungsinya	48
	4.2.2.2 Sistem Limbik dan Hipokampus	51
	4.2.3 Pendekatan Behaviourisme dalam Pembentukan Tingkah Laku Pembelajaran	55
	4.2.3.1 Penemuan Awal Berkaitan Pembelajaran melalui Eksperimen	56

4.2.3.2	Pembelajaran Perkaitan dalam Model Pembelajaran Pelaziman Klasik	58
4.2.3.3	Pemberian Ganjaran dan Hukuman melalui Pelaziman Operan sebagai Peneguhan Pembelajaran Perkaitan	62
4.3	Perspektif Islam	66
4.3.1	Perkembangan Proses Pendidikan dalam Islam	69
4.3.2	Hakikat Kejadian Manusia dan Keistimewaan Akal sebagai Sumber Utama dalam Pembangunan Pendidikan	73
4.3.3	Penerapan Unsur Peneguhan di dalam Proses Pendidikan	78
4.3.3.1	Peneguhan Tingkah Laku melalui Pelaziman Pendekatan <i>Tarhib</i> (Galakan/ Anjuran) dan Pemberian Ganjaran (<i>Tsawab</i>)	80
4.3.3.2	Pendekatan <i>Tarhib</i> sebagai Peringatan dan ' <i>Uqubah</i> sebagai Balasan dalam Elemen Peneguhan Tingkah Laku	88
4.3.3.3	Pandangan Sarjana Islam tentang Pendekatan Pendidikan dalam Kalangan Remaja	97
4.4	Kerangka Teori Kajian	104
4.5	Analisis Persamaan dan Perbezaan Isu	105
BAB 5: DAPATAN KAJIAN KES (KAJIAN LAPANGAN)		
5.1	Program Hafazan Al-Quran	112
5.1.1	Pendekatan <i>Ulul Al-Bab</i>	112
5.1.2	Jadual Aktiviti Pembelajaran	114
5.1.3	Sasaran Hafazan	117
5.2	Konsep Peneguhan dalam Penghafazan Al-Quran	118
5.3	Dapatan Dokumen Sekolah	122
5.3.1	Bentuk Peneguhan dalam Dokumen	130
5.4	Dapatan Temu Bual	132
5.4.1	Bentuk Peneguhan	132
5.4.1.1	Ganjaran Positif	134

5.4.1.2	Ganjaran Negatif	144
5.4.1.3	Hukuman	146
5.4.1.4	Peringatan/Nasihat	158
5.5	Penyelarasan Amalan Pemberian Peneguhan	162
5.6	Penerimaan Responden dan Pengaruh dalam Hafazan	166

BAB 6: PERBINCANGAN DAN RUMUSAN

6.1	Perbincangan	176
6.1.1	Konsep Peneguhan serta Hubungkaitnya dalam Falsafah Pendidikan	177
6.1.2	Penglibatan Otak dan Akal sebagai Elemen Penting Pembelajaran	179
6.1.3	Keperluan Ganjaran dan Hukuman dalam Pendidikan	183
6.1.4	Pencirian Umum Amalan Pemberian Peneguhan Berdasarkan Dapatan Penyelidikan	186
6.1.5	Penyelarasan Peneguhan di antara Aspek Amalan dan Kandungan (Sains Kelakuan dan Islam)	191
6.2	Implikasi Penyelidikan kepada Sistem Pendidikan di Malaysia	196
6.3	Cadangan Kajian Lanjutan	196
6.4	Rumusan dan Penutup	197

RUJUKAN	201
----------------	-----

SENARAI PENERBITAN DAN PENGLIBATAN SEMINAR	210
---	-----

SENARAI GAMBAR RAJAH

Rajah 3.1	Proses dalam Penyelidikan	24
Rajah 3.2	Reka Bentuk Kajian	26
Rajah 3.3	Prosedur Kajian Tekstual	30
Rajah 3.4	Prosedur Penyelidikan Kajian Kes	37
Rajah 4.1	Aliran Isyarat Proses Pembelajaran di Otak	45
Rajah 4.2	Struktur Sistem Saraf Manusia	48
Rajah 4.3	Struktur Otak Manusia	50
Rajah 4.4	Sistem Limbik	52
Rajah 4.5	Hipokampus	53
Rajah 4.6	Anatomi Sel Neuron	55
Rajah 4.7	Kajian tentang Proses Pembelajaran	57
Rajah 4.8	Menjelir Lidah dan Mengeluarkan Air Liur Setelah Rangsangan Diterima	60
Rajah 4.9	Pendedahan Albert ke atas Tikus Putih dan Bunyi yang Menakutkan	61
Rajah 4.10	Dua Bentuk Pengaruh Pembentukan Tingkah laku oleh Skinner	64
Rajah 5.1	Konsep Program <i>Ulul al-Bab</i>	113
Rajah 5.2	Bentuk Peneguhan Berasaskan Buku Panduan Modul Sukatan Hafazan Al-Quran	124
Rajah 5.3	Bentuk Amalan Pemberian Peneguhan dalam Pembelajaran Hafazan Al-Quran	133

SENARAI JADUAL

Jadual 3.1	Penggunaan Istilah bagi Carian Kata Kunci	29
Jadual 4.1	Struktur dan Fungsi Komponen Utama Sistem Saraf Pusat	49
Jadual 4.2	Model Pembelajaran Perkaitan Pelaziman Operan Skinner	65
Jadual 4.3	Analisis Konsep dan Ciri-ciri <i>Ulul al-Bab</i> di dalam Al-Quran	76
Jadual 4.4	Jadual Persamaan Isu	105
Jadual 4.5	Jadual Perbezaan Isu	108
Jadual 5.1	Jadual Aktiviti Pembelajaran Murid Menengah Rendah di Sekolah Kajian	114
Jadual 5.2	Konsep Peneguhan dalam Konteks Penghafazan Al-Quran	119
Jadual 5.3	Perincian Denda Kewangan Berdasarkan Sasaran Bulanan	126
Jadual 5.4	Perincian Program Pemantapan Ayat Hafazan	127
Jadual 5.5	Ringkasan Konsep Peneguhan	130
Jadual 5.6:	Senarai Nama Responden	133
Jadual 5.7	Bentuk Amalan Pemberian Ganjaran Positif	134
Jadual 5.8	Bentuk Amalan Pemberian Ganjaran Negatif	144
Jadual 5.9	Bentuk Amalan Pemberian Hukuman	146
Jadual 5.10	Peneguhan yang Didokumentasikan dan Diamalkan	163
Jadual 5.11	Peneguhan yang Didokumentasikan dan Tidak Diamalkan	164
Jadual 5.12	Peneguhan yang Tidak Didokumentasikan Tetapi Diamalkan	165
Jadual 6.1	Penyelarasan Aspek Amalan Peneguhan dan Perspektif Kandungan (Islam dan Sains Kelakuan)	192

SENARAI AYAT AL-QURAN

Surah Al-Dzariyat (51), ayat 56	3
Surah Al-Nahl (16), ayat 36	3
Surah Al-An'aam (6), ayat 165	4
Surah Hud (11), ayat 61	4
Surah Al-Ahzab (33), ayat 72	5
Surah Al-Isra' (17), ayat 13 – 14	5
Surah Al-Muddaththir (74), ayat 38	6
Surah Al-Jumu'ah (62), ayat 2	7
Surah Saba' (34), ayat 28	8
Surah al-Baqarah (2), ayat 164	10
Surah Al-Sajadah (32), ayat 7-9	67
Surah Al-Baqarah (2), ayat 31-33	69
Surah Al-Alaq (96), ayat 1-5	71
Surah Al-Dzariyaat (51), ayat 56	73
Surah Al-Baqarah (2), ayat 30	75
Surah Al-Rum (30), ayat 30	78
Surah Ali 'Imran (3), ayat 145	81
Surah Ali 'Imran (3), ayat 148	82
Surah An-Nisa' (4), ayat 134	82
Surah Ali 'Imran (3), ayat 133	86
Surah At-Thalaaq (65), ayat 7	87
Surah Ali 'Imran (3), ayat 11	89
Surah Al Anfal (8), ayat 13	89
Surah At-Tahrim (66), ayat 6	93
Surah 'Abasa (80), ayat 1-16	94

Surah Al-An'aam (6), ayat 70	95
Surah An-Nur (24), ayat 2	96
Surah Al-Luqman (31), ayat 13	98
Surah Al-Ahzab (33), ayat 21	102
Surah Al-Qalam (68), ayat 4	102
Surah Al-Isra' (17), ayat 70	179
Surah Ali 'Imran (3), ayat 191	180
Surah Al-Nahl (16), ayat 11	181
Surah Ar-Rum (30), ayat 23	181
Surah Al-Mulk (67), ayat 10	182
Surah Al-Luqman (31), ayat 13	187

SENARAI HADIS

Sahih Bukhari (2000a)	6
Sahih Bukhari (2000b)	79
Sahih Bukhari (2000c)	83
Sunan Ibn Majah (2000a)	85
Sunan Tirmizi (2000)	85
Sahih Muslim (2000)	90
Al-Mu'jam al-Kabir Li al-Thobrani, (2000)	92
Sahih Bukhari, (2000d)	99
Sunan Ibn Majah, (2000b)	100
Sunan Abu Da'ud, (2000)	101

SENARAI SIMBOL DAN SINGKATAN

SAW	: <i>Sallallah 'Alayh wa Sallam</i>
SWT	: <i>Subhanahu wa Ta'ala</i>
RA	: <i>Radiyallahu 'Anh</i>
t.t	: Tanpa tahun
Ibid.	: <i>Ibidem</i> yang bermaksud rujukan sama dengan rujukan sebelumnya. <i>Ibidem</i> adalah bahasa Latin
Op. cit.	: <i>Opere citato</i> bermaksud rujukan terdahulu yang dirujuk semula dan diselangi dengan rujukan lain. <i>Opere citato</i> adalah bahasa Latin
et al.	: Dan lain-lain
www	: <i>World wide web</i>
&	: Dan
/	: Atau
P&P	: Pengajaran dan Pembelajaran
Dsb	: Dan sebagainya
SSP	: Sistem saraf pusat
ATB	: Ayat <i>tasmi'</i> baru
ATM	: Ayat <i>tasmi'</i> muraja'ah
Hj	: Haji
KPM	: Kementerian Pendidikan Malaysia
TM	: Temu bual murid
TG	: Temu bual guru

SENARAI LAMPIRAN

LAMPIRAN A Surat Kebenaran Melakukan Penyelidikan	217
LAMPIRAN B Set Protokol Temu bual	219
LAMPIRAN C Set Transkrip Temu bual	220
LAMPIRAN D Set Matriks Temu bual	224
LAMPIRAN E Ciri-ciri Golongan <i>Ulul al-Bab</i> di dalam Al-Quran	227